Tečaj XIV. **NOVICE** List 28.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. aprila 1856.

Kakšino drevje naj bi sadili kmetovavci po svojih zemljiščih?

(Dalje.)

II. Izbera prikladnega drevja.

Ko si je gospodar v sadilnici mnogo drevesic bil izredil, zamore po volji izbrati take plemena, ktere njegovi zemlji in podnebju tistega kraja se prilegajo, ali ktere za njega posebno so pripravne ali v domačo rabo al za prodajo v daljne krajine. Te razne plemena drevja zamore tedaj gospodar, gledaje na njih lastnosti, presaditi na sledeče mesta: 1. na visoke zemljišča; 2. na stermine, kterih ne more lahko obdelovati; 3. na nizke in močvirnate zemljine; 4. na ljukničasto zemljo ali na šotišča; na bregove in primorja; 6. na zemljišča boljše glebe.

Od teh hočemo zdaj posebej govoriti.

1. Nasadba drevés na visoko ležečih zemljiščih. Po visokih gorah in hribih rastejo najbolje bor, mecesen in smreka, planinski jesen in breza; po srednjih višavah naj bi se tudi bukev redila.

Bor je sploh znano lepo drevó. Govoré od njega obširne koristne bukve: „Umno kmetovanje“, tedaj zavračamo častite bravce tjè na 308. stran. Le ondi rečenemu dostavljamo še naslednje: Nekterim legam je to drevo posebno ugodno. Raste namreč prav dobro na najplitvejši pa najsuhejši zemlji; po najslabejših blatovinah, če le neposrednje niso mokre, akoravno bi bile vse z mahom obraščene; tudi se dá zrediti povsod, koderkoli nad prodom ali po pešenici kratkó resje poganja, ob peskovitih bregovih, na šotastih ne čez 2 čevlja globokih, na prodnati pa ne ilovnati podlagi ležečih zemljiščih. Bor potrebuje podlage, ktera vodo prepuša, tedaj mu je protivna ilovca. Prav dobro se obnaša na visočinah, in les njegov — borovina — je tem bolji, čem visokeja je lega; vendar ga podirajo radi siloviti viharji, in gost sneg utegne v eni noči razrušiti ali poškodovati tretjino borovne nasadbe.

Borovina je ugodna za mnogoverstne kmetijske in stavbine namembe. Akoravno ni tako imenitna, kakor mecesnovina, ima vendar veliko dobrih lastnost: ona raste hitro ter dajè za stavbe dovelj močen les. Borovi češirki in les trohljiv služijo revnim ljudém za kurjavo. Mlado tanko borovo protje dajè jelenom izverstno hrano pozimi, ter se dá ob visokem snegu tudi ovcam pokladati, po čem prihrani se veliko sená. Borovičje je tudi dobro za kurjavo, za plotove plesti itd. Borovina je tudi prav ugodna za gradjenje brodov, tedaj jo radi kupujejo Angleži. Še nekaj posebnega ima bor: potrebuje namreč malo prostora; na mestu, kakoršnega potrebuje en hrast, lahko stojí čvetero borov. Posebno hasni bor kot obramba mladim nasadbam, iz kterih hočemo visoke gojzde izrediti. V ta namen ogradimo namreč z borovjem nasadbe, da jih silni vetrovi ne lomijo, ne podirajo.

Mecesen je jako koristno drevo. Tudi od njega učí „Umno kmetovanje“ na 308. strani; mi ondi rečenemu dostavljamo tóle: Mecesnovina ima to dobro lastnost, da terpí mokroto in suhoto, tedaj je ugodna za stavbe pri vodah; posebno prikladna je za podboje, kteri, enkrat v tla zabiti, terpijo mnogo let. Kjer ni hrastovine, se dá mecesnovina za ladije in mline upotrebovati. — Mecesen se rad izverže ali boleha rad; tedaj svetujejo dovedni gojzdnarji, naj bi se vsako leto seme jemalo od gorotanskih mecesnov (to drevo je namreč na gorotanskih planinah domá), pa naj bi se sejalo v sadilnice.

Gorski jesen („Umno kmetovanje“ na 312. strani.) To drevo raste rado na suhih in skalnatih višavah, ter se dá posebno za obrambo drugih drevesic porabiti. Zavolj lepega listja, lepega cvetja in prijetnega sadú redijo ga dan današnji pogosto v razveselnih gojzdičih. Les njegov — jesenovina — je gost in terd, in skorja njegova ima mnogo strojila v sebi, ktero ima to imenitno lastnost, da kože, s tem jesenovim strojilom udelane, so mehkejše in gibkeje od tistih, ktere s hrastovo skorjo strojene so bile.

Breza je kinč bolj merzlih severnih krajin. Popisana je v „Umnem kmetovanji“ na 311. strani. Razun ondi povedanega je še to zanimivo v brezi, da iz njene skorje je dobiti neko lepljivo olje, ktero jako diší pa dobro gorí. Na Nemškem, Sedmograškem in Rusovskem rabijo to olje pri zdelovanji kož, iz kterih ž njim tako imenovano juhtovino napravljajo, ktere se merčesi zlo bojé zavolj močnega duha njenega.

Bukev (glej „Umno kmetovanje stran 309.)

2. Nasadba dreves po sterminah. Po berdih in hribih ali ob stermih bregovih, kjer ni lahko ali zlo težavno zemljo obdelavati, je najbolje in najkoristnije, če take kraje z drevjem nasadimo. Po stenah in pečinah obnašata se najbolje jesen in javor; po merzlih in močvirnatih berdih tudi jesen in verba.

3. Nasadba po močvirnatih nižavah. Nizkim mokrim krajinam prilegajo se najbolje breza, jelša in verba. Terdijo pa zvedeni gojzdnarji, da po takih legah bi amerikanski sovoj vse drugo drevje prekosil. Obilno sadé teh drevés po Škocii, kjer so prepričani kmetovavci, da ni koristnejega drevesa od tega za mokre krajine. Ima pa posebno veliko smole v sebi, ktera ga brani velike mokrine. Iz njegovega lesa delajo posebno dile za ladije, mesarnje, statve in drugo orodje.

Tudi jasen je za mokre lege porabljiv; on raste vesel in zdrav skorej na vsaki zemlji, celó na nizki, močvirnati, gobavi, ter se obnaša na najmokrejših mestih tako dobro, kot iva in vsako drugo mokrino ljubeče drevje. Ta imenitna lastnost jasenova je jako važna, pa je, žalibog, ne poznajo še popolnoma kmetje. (Vsaka kmetija bi morala imeti najmanj toliko jasenov in drugega drevja, da bi si svoje lese iz lastnega drevja oskerbovala.) (Dalje sledí.)

Razstava mnogoverstne živine v Parizu

od 23. majnika do 7. rožnika.

Marsikter gospodar utegne prašati: „čmu bo nam razstava v Parizu? saj naše živine nikoli ne bomo prodajali na Francozko, Belgiško, Angležko in sploh v zahodno Europo ne?“

Kdor na to vprašanje hoče odgovoriti, mora globoko pogledati v skrivnosti matere nature, mora vediti: odkod izvira dobra živina, odkod mnogoteri dobri poljski pridelki; — on mora vediti, da nebó in zemlja izdelujete lepo banaško pšenico, žlahno bolonješko konopljo, lepo oger-

sko metelko, štajarsko deteljo, žatoški hmelj, rigajski lan itd., — on mora vediti, da mesnate in močne ogerske goveda, neizrečeno molzne holandske krave, pitavni dürhamski voli, terpežnost arabskega konja itd. niso izdelk berlavega človeka, ampak plod posebnega podnebja in zemlje. On mora vediti, da se rod zboljšuje po drugem boljem rodu, kakor se popačuje po svojem lastnem mnogokrat.

Vse to mora vediti, kdor hoče zapopasti važni namen parižke živinske razstave, kakoršne še nikdar na svetu ni bilo in ki si jo je izmislil cesar Napoleon III. Naj ima on še druge namene zraven tega, — gotovo je to, da je živinorejcom napravil s to razstavo nekaj za majhen dnar, česar bi si brez nje za drag dnar omisliti ne bili mogli. Kdor namreč želí naj lepše in naj bolje plemena goveje živine, ovác, koz, prešičev in perutnine viditi in se soznaniti z njih slovečimi lastnostmi, naj gré prihodnji mesec le v Pariz in vse bo vidil na enem kupu, kar le dobre in žlahne živine Evropa ima. Ni mu treba potovati po Angležkem, po Francozkem, Belgii, Nemškem, Španjskem, Švajci, Tiroljskem, Ogerskem itd. — vse, in naj lepšo in izbrano blago bo vidil tù, in si pridobil znanost v mnogoverstnih plemenih, kar mu gotovo brez prida ne bo. Kdor pa je v stanu še kaj kupiti, se vé da ta bo imel večji dobiček.

Parižka razstava bo tedaj veliko gledišče mnogoverstne imenitne živine, kakoršnega še ni bilo nikjer, dokler svet stojí.

Kak premožen gospodar bi utegnil reči: „saj bi še šel gledat, in pri ti priliki bi tudi poglavno francozko mesto vidil, pa kaj, ker so stroški preveliki?“ Na to mu odgovorimo: Kar je svet z železnicami preprežen, se hitro potuje in ďober kup. Iz Dunaja v Pariz se potrebuje za vse skupaj kakih 60 do 70 fl., za 14 dní v Parizu k večem 100 fl.; potem takem se za vso pot tje in nazaj shaja z 250 do 300 fl.

To je malo dnarja za velik dobiček, ki si ga bo gospodar pridobil v živinoznanstvu. Še enkrat pa ponavljamo, da tega ne govorimo za ubogega kajžarja, ampak za premožnega gospodarja. Po „Woch. štaj. gosp. dr.“

Ozir po domačíi.

Znamenitosti Notranjskega in popis Pivke.

Ako, dragi moj bravec, po naši ljubi domovini potuješ, vidiš mnogo prijaznih, lepih krajín. Na Gorenskem vidiš prav zale kraje, dosti rodovitnega polja in sèm ter tjè pa precej na gosto tihomirne gajiče, zale homce, zad pa sive velikane; prečuditi se ne moreš krasnoti rajski bleške okolice. Tudi Dolensko ima kaj lepe kraje. Njegove gorice nam dajo dobrega in zdravega vinca in po dolinah raste obilo žita; kaj prijazno se ob tiho-tekočih potokih mirne vasice vijejo in dosti homcev nosi razvaline in šut nekdanjih mogočnih gradov. Pa nič manj tudi na Notranjskem se ti razprostirajo prijetne doline, mični grički in mogočne gore. Kdo je še grajal lepoto ložke doline, — kdo oponašal Planincom, da v pustinji živé, — kdo dražil Vipavca z divjoto njegovega kraja? Tù ti visoko v nebo kupí velikan notranjskih gorá — Snežnik, s svojo belo glavo; tù se dviguje znani Nanos v mili zrak. Na južni strani med po 10 sežnjev visokima bregovoma Reka bobní in se v čudnodivjem kotu pod Škocjanom v zemljo zgubiva. Tù ti bistra Pivka, ako preveč suša ne pritisne, čiste valove memo Postojne v znamenito tamotno jamo valí, in potem, ko se je celo uro pod zemljo motala, prihrumí pri Planini izpod visoke skale, ter po obširnih travnikih se vijajoča napaja zelene pašnike in se v žrelo silne jame pogrezne. Dalje ti od ene straní na Javornika, od druge na Križnegore podnožje valovi rib migljajočega cerkniškega jezera pljuskajo. Od tega na južno izhodni strani leží velik gojzd, ki se ti celó do turške meje vleče. Ako jo od Razdertega (perve vasí od Postojne) proti Terstu mahaš, ti se sicer nič lepega ne odkriva; ali tù hodiš po Krasu, ravno zavoljo njegove divjote imenitnem kraji, kjer ima silovita borja mnogokrat svoje strašne perute razpete in nemilo gospoduje. Na desni in na levi so gole planjave, goli griči, — pa, ko bi še goli bili! ali gosto so nasejani hribi in doline z belim kamnjem, med kterim rastejo žlahne travice v pičo terdni živinici. Od tega pustega kraja proti jugo-izhodu se razprostira ravno taka Čičarija. Redke so plodne doline, v kterih delavni in krepki Čič pridela, kar pridela. To so ob kratkem omenjene znamenitosti Notranjega.

Pivka.

Spodobilo bi se pač, da bi lepše kraje Notranjskega najpervo popisal, n. pr., ipavsko, ložko ali planinsko dolino, Pa dovoljeno naj mi bo, da znamenitosti Pivke, rojstnega kraja svojega, v pervo popišem. Saj vsak vé, da mi more biti ta zmed vsih dragih krajev naj dražji.

Ta kraj, ki se razprostira od Postojne proti Reki, štiri ure hodá daleč, ima ime od Pivke, bistre reke, ktera na zgornji Pivki, blizo grada našega Miroslava Vilharja, na lepi ravnini izvira, pod vasjo „Zagorje“. Voda ni velika, pa je berzotekoča, ni široka, pa je bistra in dereča. Ravno ta voda bi blagostan Pivčanov mnogo povikšala, ako bi zmiraj travnike in njive plodne mokrila; pa žali Bog! le kadar dolgo časa dežuje, pridere iz zemlje, in kmali, ko deževati neha, se posuší. Njena sestra pa, voda, ktera iz spodnožja Nanosa pride, se nikoli tako ne vjezí, da bi svoje dobrotne valove Podnanoscem odrekla, ampak brez prenehka pod verbami proti Postojni šumlja. Pri Hraščah, vasi na teržaški cesti, si s Pivko roko podaste, ter združene tri mline gonite in se tudi združeno v podzemeljske hrame, postojnske jame, valite.

Kako je pa to, da Pivka le ob času deževanja izvira pa se kmali posuší? Že slavni Valvazor pravi, da je Notranjsko sploh podobokano, in dosti tacih naravnih obokov krije tihe bistre jezera. Tako je brez dvombe tudi pod hribom, blizo kterega Pivka izvira, ki se Čepen imenuje; priča je to, da na južni strani tega hriba globoko v jarku nevsahljiv potok s silnim bučenjem vodo iz razširjene luknje meče, in je gotovo znamenje, da bo Pivka zdaj pa zdaj ven udarila. Še nekaj druzega je gotovša priča: ko namreč pervi valovi Pivke iz zemlje puhnejo, prinesó dokaj majhnih ribic sabo; kje nek bi bile te ribice, ako bi pod hribom majhnega ali velicega vodnjaka ne bilo. Saj vendar hočejo imeti obširniši prostor, kakor so same vodne žile, dasiravno so obširne. (Dalje sledí.)

Slovensko slovstvo.

Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u.

Spisal prof. Raić.

(Dalje.)

Sopet na drugih mestih, kder se nikako *j* ne sme zanemarjati, ga dostikrat pogrešamo: „prijatel“ IV. 6., „vklub“ 10., „poslednič“ 103., „kropel“ 188., „zibelka“ 144., „cara“ 15., „pustina“ 4., „kaplica“ 170., namesti „prijatelj, „ukljub“, „poslednjič“, „kropelj“, „zibeljka“, „carja“, „pustinja“, „kapljica“. Razlogi so poznani. Tu samo napomenem „kropelj“ in „pustinja“; v novoslovenskem smo do seh dob prece dosledno pisali pri samostavnicih ženskih v prvem sklonu na *lь* in v drugem na *i* lj: „kropelj“, „pogibelj“, drugi sklon „kopeli“, „pogibeli“, tako tudi „povodenj“, „povodni“ (pa ne, kakor naši sorodni sosedje „pogibelji“) razvun „misel“, „žival“, kar se ima naši nedoslednosti pripisati; „pustinja“ iz pust in ynja, pa ne *ina*, ker inači bi se glasilo „puščina“, primeri „družina“; vsled tega tudi krivo „luskina“ III. 8., namesti „luščina“

Ako smo dosledno pisavo *šč* iz *sk* in *stj* sprejeli, je dolžnost se tega v vseh primerljejih trdno držati, tedaj ne „spušeno“ 4., „nalaš“ 4., „keršanski“ 16., „blišeč“, „pre-

bivališe“ 20., „dvoriše“ 24., „češen“ 25., „maševanje“ 109., „pušica“ III. 61., „še“ 3., temoč „spuščeno“, „nalašč“ (od last in to od vlast) .... „maščevanje“ od mest, „šče“ (od ješče pokrajšano); vsej šče Prekmurci, ktero Slovencem prištevamo, tudi ešče govorijo. Drugi primeri so bravcu jasni. — Tudi se bere *šč* namesti *č*=*ć*, ki je iz *tj* nastal, ne tedaj „sveščenik“ III. 174., ampak „svečenik“ iz svetjenik. *Šč* se nahaja namest *st* v besedi „razraščen“ III. 9. namesti „razrasten“, ker glagoli prve vrste prilagajo končnico trpivnega deležja *n* z veznico *e* na koreniko: rast-e-n, tudi ne „zanešen“ IV. 115., temoč „zanesen“, *jen* nahajaš le pri glagolih štrte vrste in odtod „puščen“.

Gostoma se piše *v* namesti *u*: „vljovljen“ IV. 3., „vkljub“ 10., „vžgan“ 19., „vspeh“ 160., „vdarjajo“ III. 123., „vžitek“ IV. 26., bolje: „ulovljen“, „ukljub“, „užgan“, „uspeh“, „udarjajo“, „užitek“. Na drugih krajevih pa nahajamo *u* namesti *v*: „europejski“ IV. 5. (celo Srbovi pišejo Evropa), „ustajajo“ 42., „uzrok“ 45., „Urban“ 184., „duri“ 88., „uzor“ 124., „ustanoviti“ III. 1., „uzvišenost“ 25., „skruniti“ 27., „utelesiti“ 124., „Paul“ 151., namesti „evropejski“, „vstajajo“, „vzrok“, „Vrban“, „dveri“, „vzor“, „vstanoviti“, „vzvišenost“, „skvrniti“, „vtelesiti“, „Pavel“. Alz je hrvatski; česar ne imamo posnemati, temoč v *vz* spremenjati. Ker dvoglasnikú *au*, *eu* Slovenec ne pozna, ja nameščuje s *av*, *ev*, tedaj „Pavel“, „Evgen“. *V* se tudi včasih izpušča: „zrastejo“ IV. 107., „zvišuje“ 132., „nazočenje“ III. 180., namesti „vzrastejo“, „vzvišuje“, „navzočenje“.

U se nekekrati stavlja namesti *a-ô-u*, kteri moramo vselej dosledno z *o* pisati: „tisuč“ IV. 1., „sužnost“ 4., „tuga“ 6., „mučen“ 11., „trenutek“ 45., „perutnice“ 51., „minul“ 79., „luka“ III. 44., namesti „tisoč“, „sožnost“, „toga“ itd. Ako od sobratov jemljemo besede, smo dolžni je v slovensko sostavo spraviti. Tudi *u* se nahaja namesti navadnega o: „unkraj“ IV. 12., „Bulgare“ 171., namesti „onkraj“, „Bolgare“. (Dalje sledí.)

Odgovori.

„Jung gewohnt alt gethan“ — lih, — morija, kuga, mor, pomor.

Na Novične vprašanja se prederznem tudi jaz nekaj čerhniti:

Za „Jung gewohnt alt gethan“ sem našel pri svojih starcih neko prislovico: „kemu je mlad navadan, temu je star radan“; ali radan tukaj pride od rad, ne od ilirskega raditi, arbeiten, ker raditi se tù ne sliši.

Lih je po vsej Istri znana in rabljena beseda za „ungleich“. Otroci se igrajo: ćeš ganati (rathen)? ću! — par ali lih, lih ali par?“ (lih-a-o, ungerade, dispar). —

Kolikor je meni istersko narečje znano, se rabi v govorjenji in v pismih starih stojí: morija za „Pest“ (den grössten Grad der Sterblichkeit), kuga pa za „Seuche“ mor in pomor je le „mechanische Tödtung!“

Sedaj pa še nekaj. Govoril sem jaz, lošk hribovec, z drugimi Ločani, ki so v Istri: kako oni imenujejo Ehrenguben, ker se zdaj piše Cerngrob? Ali takrat, ko sem v Loki v šolo hodil, in včasih mesto v njo v Céngrob letal, nisem nikol slišal Cerngrob, ampak povsod Cengrob, kar so mi tudi oni potverdili. Tudi nemška prestava kaže, da mora biti Céngrob od ceniti ehren, ne pa Cerngrob.

Okoli Pazina vse glagole, ki izhajajo na edati, skrajšujejo na âti, n. pr., povedati — povâti, izpovedati — izpovâti, gledati — glâti, in to po vsem prezanji glagolskem. J. V. *)

„Liha sodu“.

Vam damo, kar vémo; pri nas se vpraša: „glih ali sodau?“ Pod glih si mislimo zmiram par — pod sodau pa zmiram eden čez par; to je takole: vprašavec nagovorí: „ali je glih v moji roki?“ to je, ali je kaj takšnega, da bi gliho — par — imelo? potle — ali pa sodau? to je: ali je še več kakor par — eden čez par — sodavek, sodavk, Zusatz, iz sodevati, zusetzen. Jaz imam gliho — ich habe Paar, je pri nas v navadi.

Za „jung gewohnt alt gethan“ bi bilo morebiti dobro: „Kar se mlad privadi, star rad rabi“.

Od Soče. P. M.

*) Hvala Vam lepa, za vse poslano; dobro bo došlo slovniku in Novicam. Vred.

Marsikaj.

(Kruh). Veliko več kot polovíca ljudí na svetu ne jé kruha. Rusi, Turki in Greki ga skor nič ne jejo, Nemci srednjo mero, Holandci, Belgijanci in Angleži pa tudi skor nič. Naj več kruha povžijejo Španjci, Talijani, še več pa Francozi. V Azii nobeden kruha ne pozna, v Afriki in Ameriki ga le tam poznajo kamor so ga Evropejci zanesli, ki so se preselili v Afriko in Ameriko.

(Mati pa hči). „Schulbote“ pripoveduje povestico, ktere tudi mi ne moremo zamolčati. Menda se „Schulbote“ ni zlagal, tedaj se tudi mi ne bomo. Pred nekimi dnevi pride — tako piše „Schulbote — neka uboga mati trojih otrok k fajmoštru v * milošnje prosit; ena njena deklica je že bila za šolo dosti stara. Da bi se mati milošnje bolj vredno skazala, jo vprašajo fajmošter med drugim: „ali pa hčerka vaša tudi pridno v šolo hodi?“ „Kaj pa da! — odgovorí mati— tako sili ta nesrečni otrok v šolo, da jo moram vselej z leskovico dobro pretepsti, če hočem, da mi doma ostane in pestje naj mlajšega bratca“. — Al bi ne bilo treba, — pravi „Schulbote“ — da bi se besede Izveličarja: „Dajte mladim k meni priti“ takošni materi s celo butaro leskovih šib v spomin vteple?

(Nekaj iz življenja žensk — pa brez zamere). Pervo kar ženska vé, je: kako lepa je, — pervo, česar se naučí, je: kakošno moč ima lep obraz, — pervo, kar skusi, je: kako slaba je, — pervo, kar pozabi, je: koliko je stara, — in pervo, česar se spet spomni, je: da je to (starost) pozabila.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Od savinske doline 2. aprila. Da je sadjoreja koristno opravilo in da donaša lep dohodek, smo rekli že mnogokrat; poterdilo se je pa to tudi preteklo leto. Pičlo uro hodá od Celja, proti zapadu, je prelepa krajina, kteri navadno pravijo rožna dolina; pa ni ravno dolina, temveč hribnat kraj je, tiho zavetje pred hrupom sveta. Na visokem homcu stojí lepa cerkvica sv. Martina, okoli po berdoviti okrajni so pa hiše in hišice, med njimi senožeti in njive, posebno pa je veliko sadnega drevja nasajenega. Častitljivi in gostoljubni ondotni gospod fajmošter, Kajetan Švarcl, jako vneti za blagor faranov svojih, so pred mnogo leti že vcepili ljubezen do koristne sadjoreje v serca prebivavcov te vasí, ker so jim oni svetovali pa kazali tudi sami, kako da gre sadno drevje saditi, kako ga cepiti itd. Dandanašnji je ta krajina resnično rožna dolina, in veselje je prehajati se po njej, ker je ondi vse polno žlahnega drevja, da pomladi bliščí pa diší kaj prijetno po belem in rudečem cvetji, v jeseni pa se šibí drevje pod težo žlahnega sadú. Posebno lansko leto, ko je drugej bilo le malo sadja, ga je bilo tukaj obilno; prihajali so kupci za-nj celó iz Laškega, ter plačevali eno jabelko po grošu. Nekteri gospodarji so pa lepo sadje v Terst vozili in ga ondi dobro prodajali. Nečem ravno tukaj računiti, koliko da je vsak gospodar iz sadja skupil; povem le, da en sam boren kmetič je za sadje blizo 80 goldinarjev dobil — gotovo več, kakor ima davkov plačati na leto. Kaj mislite tedaj, ljubi bravci, bi li ne bilo posnemanja vredno tako početje, namreč pridno sajenje koristnega drevja? Že mala množica sadnih drevés, ko bi jih kmet pri hiši nasadil pa pridno gleštal, bi

utegnilo mu toliko dnarja donašati, da bi lahko davke plačeval, pri tem pa morebiti še kak goldinar si ohranil *).

Konečno dodamo še nekaj za smeh. Znana je šaljiva navada, pervi ali zadnji dan mesca aprila se norčevati z nevednimi ali lahkovernimi ljudmí ter jih „v april pošiljati“. Primerilo se je nedavno, da v nekem bližnjem tergu neki gospodar pervi dan aprila velí svoji dekli, da naj gré h ondotnemu kramarju (s kterim sta si bila dobra prijatla) po en bokal polževe kerví. Nevedna dekla gré res, kakor ji gospodar velí. Kramar pa, zvita glava, ji odgovorí: „Polževe kerví ravno nimam, pa dal ti bom nekaj, kar tudi červi delajo. Na, tù imaš“ (izročí ji tri vatle židane robe) nekaj za jopo; tvoj dobri gospod so namenili te s tem-le nenadoma razveseliti“. Dekla, neizrečeno vesela, vzame kar ji kramar dá, pa gré domú in pové gospodarju, kaj in kako, ter mu pohlevno roko poljubi za prelepi dar. Gospodar jo debelo gleda, pa ne vé, ali bi se jezil ali smejal. Nič ni pomagalo: plačati je moral kramarju — polževo krí v podobi židane jopice. J. Š.

Iz Ljubljane. V nedeljo dopoldne od 10. do 12. bo v pisarnici vodstva realne šole ljubljanske vpisovanje tistih rokodelskih mojstrov, podmojstrov (kselov) in že dostojno izučenih učencov, kteri želé v nedeljsko rokodelsko šolo hoditi, ki se bo tù iznova začela. Šola ta bo razdeljena v 3 verste: v enem razredu se bo učilo vsakemu rokodelcu potrebno spisovanje mnogoterih pisanj, rajtanje in pa zemljoznanstvo; — v drugem razredu se bo učilo mnogoverstno risanje, ki ga posebno nekteri rokodelci potrebujejo, — v tretjem pa natoroznanske vednosti, namreč znanstvo rudninstva, rastlinstva in živalstva, naravoslovje ali fizika in pa kemija: vse to z vednim ozirom na potrebe omikanega rokodelca in obertnika. Jemali se bojo v to kaj potrebno in prekoristno šolo: mojstri in njih pomočniki (kseli), zraven teh pa tudi taki učenci, ki po postavi niso dolžni v nedeljsko ponavljajoče šolo hoditi in pa taki, kterim bo vodstvo ponavljajočih nedeljskih šol dovoljenje dalo v to šolo iti, kar se pa le takrat smé zgoditi, ako je učenec 4 klase poglavne šole dobro doveršil. Nadjamo se, da v to šolo ne bo treba nobenega siliti, ampak da bo vsak, komur koli je na tem ležeče, da se sam sebe povzdigne na višjo stopnjo omikanega človeka in prebrisanega mojstra, sam rad hodil. Če v velicih šolah na Dunaji itd. se ne sramujejo učeni gospodje v ravno tisto šolo hoditi, kamor hodijo učenci se natoroznanskih vednost učit, se menda tudi naši mojstri ne bojo sramovali na eni klopi sedeti s podmojstri ali učenci, še Bog da jim je priložnost dana se za svoj stan kaj koristnega novega naučiti.

Novičar iz raznih krajev.

Dunajski vladni časnik od 30. sušca naznanuje deržavne dohodke in stroške našega cesarstva v preteklem letu. Vsi dohodki skupaj, navadni in nenavadni, so lani znesli 263 milijonov in 786.885 gold., in so za 18 mil. 453.461 fl. večji bili kakor predlanskem; dohodki zemljišnega (gruntnega) davka so znesli 60 mil. 748.126 fl., hišnega davka 10 mil. 588.961 fl., rokodelskega davka 9 mil. 156.307 fl., dohodnega davka 7 mil. 339.273 fl., vžitnega davka se je nabralo 29 mil. 277.527 fl., za col 19 mil. 666.482 fl., iz prodane solí 25 mil. 578.321 fl., tobaka 25 mil. 165.480 fl., za štempeljne in takse 27 mil. 460.109 fl., iz loterije 6 mil. 511.160 fl., iz pošt 2 mil. 452.309 fl., za cestníno in mostovino 2 mil. 699.012 fl.; dohodki cesarskih posestev so znesli 3 mil. 620.944 fl., železnice 6 mil. 111.673 fl. Vsi stroški, navadni in nenavadni, so znesli skupaj 402 mil. in 686.182 fl., in sicer za cesarsko hišo 6 mil. 743.863 fl., za pisarnico cesarjevo 39.973 fl., za ministerski zbor 31.508 fl., za deržavno svetovavstvo 180.426 fl., za ministerstvo unanjih oprav 2 milijona 214.942 fl., notranjih oprav 21 milijonov 325.211 fl., za ministerstvo dnarstva 25 mil. 751.205 fl., pravosodja 15 mil. 366.146 fl., bogočastja in nauka 5 milijonov 306.880 fl., kupčijstva, obertnijstva in javnih stavb 17 mil. 937.429 fl., za armado 114 mil. 320.715 fl., za policijske gosposke 10 mil. 453.691 fl., za kontrolne gosposke 3 mil. 796.198 fl., za poplačevanje deržavnega dolgá 77 mil. 407.532 fl.; za nenavadne stroške se je izdalo za armado še 101 mil. 721.117 fl. in za plačilo v Parmo 89 mil. 396 fl. V vsem skupaj so tedaj lani posebno zavolj nenavadnih armadinih potreb, stroški presegli dohodke za 138 mil. 899.297 fl., vendar pa za 1 mil. 813.625 fl. manj kakor predlanskem. — V letu 1853 se je iz vseh dežel našega cesarstva brez Ogerskega in Erdeljskega preselilo 4754 ljudí v ptuje dežele, iz ptujih dežel pa se jih je naselilo v našem cesarstvu 3338; naši preseljivci so nesli sabo in odnesli 435.800 fl., ptuji naselniki pa so prinesli k nam 1 mil. 585.000 fl., po tem takem je cesarstvo le na dobičku. — 1. dan t. m. je tista družba, ktera je naše cesarske železnice v zakup (Pacht) vzela, začela hlapone (lokomotive) s premogom kuriti namesti derv. Dokaj derv se bo prihranilo po ti kurjavi. — Belo nedeljo popoldne ob eni je bil res, kakor je zadnji „novičar“ oznanil, v Parizu mir podpisan, in sicer s posebno izbranim orlovim peresom; morebiti cesar Napoleon orlovega peresa za ta važni podpis ni izvolil brez ozira na imenitnega rusovskega poslanca Orlova, ki je svetu mir prinesel v Pariz. Iz vsih krajev se sliši, da je bila mirna sprava radostno sprejeta, in tudí v Londonu so streljali in zvonili do polnoči v nedeljo ponoči, le iz Turškega se ni še nič zvedilo. V Petrogradu je 1. dan t. m. razglas carjev oklical mir. „Edini namen te vojske — se bere v tem razglasu — je bil, da se naši veri ohranijo pravice v turških deželah; ta namen smo dosegli; boljša osoda kristijanov v jutrovih deželah je zagotovljena. Da pa se je mirna sprava pospešila, in da se vprihodnje odverne vsaka kriva misel, kakor da bi Rusija stregla po ptujih deželah, smo dovolili v nektere naprave, da ne bo spèrtja na černem morji, in pa v postavo nove meje v Besarabii“. — Do 28. t. m. bo pogodba zastran mirú od vsih dotičnih vladarjev podpisana in berž potem bojo armade zaveznikov začele zapuševati Krim; v kakih 5 mescih bojo odrinile vse. — Turki žugajo Černogoro spet cernirati kakor leta 1852; Omer-paša bi spet rad šel na — sprehod. — Strašen potres je bil, kakor se še le zdaj pozveda, lani 11. listopada v Jedu, poglavnem mestu japanskega cesarstva, ki je ob izhodnem primorji Azije. Od 280.000 hiš, ki jih šteje to mesto, ktero je eno naj večjih na svetu, se jih je poderlo okoli 100.000; ljudí pa, ki jih šteje to mesto čez poldrugi milijon, jih je konec vzelo okoli 30.000; Jedo je potresom zlo podverženo, zato so vse hiše tam nizke in majhne.

Serbske národne pesmi.

Mati svetega Petra.

Vuk I. 208, 133.

Sveti Peter gré v nebesa,
Za njim teče mila majka,
Beseduje stara majka:
„Stoj, počakaj mene, Peter,
Da v nebesa s tabo idem“.
Beseduje sveti Peter:
„Verni mi se, moja majka;
Kakor dolgo si živela,
Zaslužila raja nisi:
Nasitila lačnih nisi,
Napojila žejnih nisi,
Oblačila nazih nisi,
Obuvala bosih nisi,
Podeljvala slepim nisi,
Namenila nič za dušo,
Enkrat eno le povesmo
Razdelila si na troje
In si trikrat izdihnila:
„„Joj, povesmo, drago moje!
Kje vlačilo se ti bodeš,
Po dolinah in po berdih,
Po sterganih mavhah slepcov!““
Še besedi sveti Peter:
„Verni se mi, moja majka,
Predi niti iz prediva,
Veži niti iz prediva,
In v nebesa po njih plezaj“.
Prede niti iz prediva,
Veže niti iz prediva,
In po nitih pleza kviško,
Da dosegla bi nebesa; —
Pretergajo pa se niti,
Pade majka v sredo pekla.

C.

*) Naj bi pridni gospodarji sploh zapomnili to si dobro, ter naj bi začeli koj saditi, cepiti pa žlahniti drevesica, ker ravno zdaj je prikladen čas, da takega dela se lotimo. Pis.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**